

Carolin Emcke

A változó vágyról¹

„Én a nőket kívánom.” Ez lenne az én mondatom. Alany, tárgy, állítmány. Ez helyes. Ebben a mondatban a „kívánni” az a valami, amit teszek. „A nőket kívánom” azt jelenti: szívesen szeretek bele nőbe, szeretek felizgatni egy nőt, megérinteni, megszagolni, megízlelni, magamhoz venni, kézbe, szájba, a testembe és a testemmel.

Ez nem a teljes igazság. A vágyódásnak nemcsak hozzám van köze, hanem kettőnkből keletkezik, egymással, egymás által, egymásban. A vágyódás olyasvalami is, ami velem történik, mert megragad és elvisz. Azt is szeretem, ha egy nő felizgat, hagyni, hogy megérintsen, magához vegyen, szeretek menni egy nőhöz.

„A nőket kívánom.” Belülről nézve rendben van. Szexuális praktikák, a szeretés formái, a gyönyör fajtái, amikre gondolok, amikor azt mondom: „A nőket kívánom.” Kívülről nézve kevésbé egyszerű. Kívülről nézve homoszexuális vagyok. A nyilvános diskurzusban, ha el kell helyezni ezt a vágyódást, akkor „leszbikus” vagyok, „buzi”, „egy lesbikus”, és akkor ez már egy főnév. Eltekintve attól, hogy én magamat soha nem határozom meg így, a vágyódásom egyszerre csak nem cselekvés többé, nem eleven, dinamikus, változó. Ahogyan vágyakozom, az ilyen formában egy identitás.

A kulturális, vallási, etnikai, szexuális identitásról való beszéd olyannyira magától értetődő lett, hogy magyarázkodnia kell annak, aki ezeknek a kategóriáknak az eleve adottságát megkérdőjelezi, aki objektív tartalmukat kétségbe vonja, aki számára ennek az identitásnak és különbségnek a hozzárendelése szorongó érzést okoz. Toleránsnak minősül ezekben a kategóriákban gondolkodni, a „másságot” elismerni. Liberálisnak minősül, ha egy talkshow-ba egy „igazi buzit” vagy egy „hiteles muszlimot”

Carolin Emcke (Fotó: Andreas Labes)

¹ A szerző a *Wie wir begehren [Ahogyan vágyakozunk]* (Frankfurt am Main: S. Fischer Verlag, 2012) c. könyvéhez írt tanulmánya. Forrás: Carolin Emcke: *„So. Und nicht anders.”* Eredetileg 2012. március 15. jelent meg *ZEITmagazin* 12. számában.

vagy egy „zsidót” is meghívják, akkor is, ha többnyire csak az „Al-Kaidáról” és az „Ehrenmordról” (családi becsületet mentő gyilkosság), „Izraelről” és a „Holocaustról” vagy éppen csak a „szexről” szabad beszélniük, mintha egy ateista nem tudná elmagyarázni egy hívő muszlim pozícióját, egy nemzsidó német nem tudná megvédeni Izrael létjogát, vagy mintha egy heteroszexuális nem tudná követelni a homoszexuálisok örökbefogadási jogát. Hosszú és politikailag fontos volt a harc a láthatóságért és reprezentációért, de a reprezentációnak ebben a fajtájában van valami elidegenítő is.

Carolin Emcke (Fotó: Andreas Labes)

Mit jelent az, hogy „igazi”? Mennyire „igazi homoszexuális” vagyok én? Mennyire „hiteles”? Lehetek én is „tipikusabb”, mint mások? „Igazibb”? „Kevésbé homoszexuális”? Miből állapítják meg ezeket? A rúzsból? A szexből? Mennyire kell hasonlónak lenniük azoknak, akiket kollektív identitásokként ragadnak meg? Az Eurovíziós Dalfesztivált kell nézmem és a hétvégéimet építőipari áruházakban tölteni? Mennyire kell „másabbnak” lennünk másoknál? Mennyire ódivatú vagy posztmodern vagy egyszerre mindkettő az, akinek ezek az esszencialista töltetű etikák kísértetiesnek tűnnek?

Ennek a szorongó érzésnek semmi köze a szégyenhez. Nem szégyellem, hogy barátnőm van, hogy úgy szeretek, ahogy szeretek, és úgy vágyódom, ahogy vágyódom. Gyönyört okoz nekem és olyan boldoggá tesz, amilyenben soha nem gondoltam, hogy részem lesz valaha. Nem szeretnék

másképp szeretni és másképp szeretve lenni, mint így. Nekem egyre megy, hogy miért van ez így, és hogy a vágyam velem született-e, genetikailag kódolt, vagy kialakult. Valószínűleg belém ültetett, de ugyanakkor én is döntöttem úgy, hogy ezzel a gyönyörrel és ezzel a szerelemmel élek. Nem vagyok rá büszke, nem szégyenkezem miatta. Egyszerűen örülök, és hálás vagyok ezért a boldogságért, mint egy váratlan ajándékért.

Van azonban valami különös aránytalanság ezekben az etikákban és hozzárendelésekben, amik a szeretet fajtáit szortírozzák, akár a csokoládétáblákat, négyszögletű, praktikus, jó, mintha ezzel tisztáznának valamit, mintha az eltérő életet és szerelmet megragadnák ezzel, mintha ezzel nem húznának határokat az állítólagos „helyes” és „helytelen” szeretés és vágyakozás közé.

Továbbá, a gyönyöröm mindenekelőtt az én gyönyöröm. Ahogyan szeretek, akivel alszom, ahogyan egy testbe beleszeretek, ez intim, ez privát; ahogyan vágyódunk egymás iránt, vadul, gyengéden, szélsőségesen, lassan, lélegzetvétel nélkül, ez mindenekelőtt rám tartozik, ránk, és senki másra. A vágyódásom annyira privát és intim, mint sok vallásos ember számára a hit. És amilyen kevésbé képesek a „katolikus”, „muszlim” vagy a „zsidó” címkék az istenhit sokszínű és gazdag spektrumát átfogni, olyan durvák és tapintatlanok a faggatózások és felvetések a muszlimoknál, hogy miben hisznek, hogyan élnek, mennyire egyértelmű a hovatartozásuk. Épp ilyen durvának és indiszkrétnek tűnnek nekem a „homoszexuálissal” szemben feltett kérdések és gyanúsítások is.

Mit jelent valaki számára „zsidónak lenni”, mit jelent „a zsidó” az ember saját életében, mire vonatkozik? A halálból és száműzetésből álló fájdalmas történetet, a hitből és hagyományból álló áldásos történetet, az elődök szokásai és életformái szembeni kétségből és lázadásból álló történetet, az anya iránti szeretetet, az apa elutasítását? Mindez gyakran törékenyebb és intimebb, sem mint, hogy nyilvános diszkurzusra tartozhatna.

És ugyanígy törékenyebb és intimebb valakinek „queernek”, „melegnek”, „leszbikusnak” vagy „biszexuálisnak” lenni. És ilyen sokféle lehet az is, amire a fogalom vonatkozik: egy másik ember vagy másik test szeretetére, megszállott sóvárgásra, monogámiára vagy promiszkuitásra, egyetlen kapcsolatra egy közös lakásban, vagy anonim szexre „darkroom”-okban, avagy mindkettőre, gyerekekkel vagy gyerekek nélkül élt életre. Hogy a polgári miliőben való életet jelenti-e, vagy éppen ezt a miliőt akarja megváltoztatni, hogy a szeretésnek ez a fajtája feltétlenül meg akarja-e határozni az életet és a baráti kört vagy nem, mindez nyitottabb és individuálisabb, mint ahogyan azzal az elfogadott hozzárendelések számolni tudnának.

A „homoszexuális” szóösszetétel magában foglalja a „szex” szót, így mi automatikusan „szex-kutatóknak” számítunk. Az idők folyamán hozzászóltam ehhez: nemcsak ahhoz, hogy kikérdeznék a szexualitásomról, hanem ahhoz is, hogy meghallgathatom mások kérdéseit és elbeszéléseit saját szexualitásukról. Nem esik nehezemre, van benne valami nagyon szép is, ugyanakkor bizonyos iróniát is rejt magában. Ha egyfelől a szexualitás a másságnak annyira meghatározó jegye, hogy itt Németországban még mindig nem házasodhatunk úgy, mint a heteroszexuálisok, hogy még mindig nem fogadhatjuk örökbe mások gyerekeit, hogy a házasság még mindig szent dolognak számít – eltekintve a kriminalizálás és visszaélés brutális formáitól az olyan országokban, mint Uganda, Szaúd-Arábia vagy Irán –, hogyan lehet akkor az én állítólág morálisan megkérdőjelezhető, kategorikusan más tapasztalatom annyi heteroszexuális számára hasznos?

Nem kevésbé sajátosak azok a beszélgetések, amikbe akkor keveredem, mikor idegenek vagy futó ismerősök a vágyaimról faggatnak. „Hogy megy az?” hangzik a klasszikusok egyike, ami értetlen rácsodálkozásom reakciójaként végül úgy folytatódik: „Hogy megy az? Úgy teljesen fark nélkül?” Erre még aránylag könnyű válaszolni. Ha valaki már elég sokat konfrontálódott szemérmetlen kérdésekkel, egy idő után elmúlik a szégyenérzete és megválaszolja azokat.

Egy másik klasszikus a „Te mióta tudod... (Hogyhogy „te”?), hogy homoszexuális vagy?” Ez már kevésbé könnyű. Mikortól tudatosul az emberben a saját szexualitása? Hogy fedezi fel a saját vágyait? Csak úgy egyszerre felfedezhetőek? Vagy talán változnak? Mélyebbek lesznek, precízebbek, szabadabbak? A heteroszexuálisok tudják, hogy mikortól voltak biztosak abban, hogy heteroszexuálisan vágyakoznak? Ezt miért nem kérdezik meg soha maguktól? Miért lenne a heteroszexualitás kevésbé kérdéses, mint a homoszexualitás? Mert az a norma? Mert a normák annyira beléivódtak az emberbe, hogy észrevétlenül csak átveszi azokat?

A normák normaként többnyire csak akkor tűnnek fel, ha nem felelünk meg nekik, ha nem passzolunk hozzájuk, akár akarjuk, akár nem. Akinek fehér a bőre, annak a bőrszín kategóriája irreleváns, mert a nyugati világban egy fehérnek az életében irreleváns a bőrszín. Aki heteroszexuális, annak a szexuális orientáció kategóriája irreleváns, mert a heteroszexuális életében a saját szexuális orientáció irreleváns lehet. Akinek olyan teste van, amelyben férfiként vagy nőként felismeri magát, annak a nem kategóriája magától értetődő, mert ez a test soha nincs megkérdőjelezve. Aki a normáknak megfelel, hitét és szexualitását privátként és individuálisként élheti meg, olyannak, amilyen. Ez olyan privilégium, amiben azok az emberek, akik másként hisznek, vagy másként vágyakoznak, mint a többség, ritkábban részesülnek.

Régi paradoxon, hogy akiknek a szeretés vagy a hit fajtái különösen intímek, éppen azok számára szükséges a magánéletből a nyilvánossághoz szólni, mert csak így képesek újra kioldani az individuálist a nyilvánosság kisajátításából, torzításából vagy figyelmen kívül hagyásából. Politikailag kényes vállalkozás kitalálni, mikor mondhatom azt: „én”. Mikor mondhatok el egy történetet, amelyben magamat és az életemet ténylegesen megragadom és mikor szükséges „mi”-t mondani, egy kollektív történetet mesélni, amelyben hozzátartozásom és közösségvállalásom a meleg, lesbikus és transznemű emberekkel jelentőssé válik, mert hozzájuk akarok és hozzájuk kell, hogy tartozzam, ha azokat az embereket, akik olyanformán szeretnek, mint én, itt vagy máshol, leköpi, megütik, megkínózzák vagy felakasztják?

Míndez egyensúlyozás azon követelések között, hogy egyszerre ismerjenek el egyenlőnek és másnak, valamint azon elvárás között, hogy mások is felismerjék, mikor megfelelő az egyik és mikor a másik, mikor jó érzés és mikor sértő, ha melegként, nőként vagy muszlimként tekintenek rám. És egyensúlyozás is egy disszidens életterv utáni vágy és azon vágy között, hogy ugyanolyan nyárspolgáriak lehessünk, mint mások. És egy olyan nyelv keresése is ez, amelyben a vágyakozás úgy fejeződik ki, hogy nem kell indiszkrétnek, hitvallónak vagy vulgárisnak hangzania, amelyben a szeretés sokféle fajtája szégyen és kín nélkül formát ölthet, és amelyben egyszerűen kimondható: „Én a nőket kívánom.”. Alany, tárgy, állítmány.

Fordította Gubicskó Ágnes

**Carolin Emcke *Wie wir begehren*
[Ahogyan vágyakozunk] című
könyvének fülszövege:**

Carolin Emcke egy ifjúkor történetét meséli el a hetvenes és nyolcvanas évekből. A szexualitásról nem beszéltek, nem volt tér az olyan fogalmak számára, mint „gyönyör” vagy „vágyakozás”, a gyönyör normától különböző fajtáiról mélyen hallgattak.

Carolin Emcke azokat a játékokat és rituálékat, a kirekesztés és berekesztés azon mechanizmusait, a hazugságok és vágyak azon rendszerét írja le, amiből ez az ifjúkor formálódott. Egy alaptalanul kitaszított és végül

megettört iskolatárs nehézségeit és kétségbeesését beszéli el. Mindeközben saját keresését egy olyan forma után, amely képes kifejezni a másként létezést, meg azt az egzisztenciális boldogságot, amit az vált ki, hogy a vágyódásnak ezt a nyelvét megtalálta.

Azt kutatja, hogy a nyolcvanas évek NSZK-jában hogyan gondolkodtak, írtak, ítékeztek a fiatalok homoszexualitásáról, a „Bravo” újságban vagy a Honvédelmi Minisztériumban, és leírja, hogy miként tartják fenn ma is hatalmukat a tabuk és az irigy ellenszenv.

Carolin Emckének sikerül az elmesélt történetekből a vágy teljes elméletét megfogalmaznia, anélkül, hogy a szöveg elveszítené az elbeszélés varázsát, gyengédségét, vagy sajátos radikalitását. Emellett könyve nagy politikai erővel bíró szöveg, mely a kirekesztésről és az erőszakról, az individualitásért vívott küzdelemről szól a kollektívizmusról korában.